

RETTEGŐ EMBER, REJTŐZKÖDŐ ISTEN, RENDÍTHETETLEN HIT

Igehirdetés, Szentendre 2014. február, Hetvened vasárnapja.

Dr Fabiny Tibor

Lekciók: Mt 20, 1–16, 1Kor 9,24–27

Textus: 1Móz 22,1-13 (14-16-is!)

¹Ezek után történt, hogy Isten próbára tette Ábrahámot, és megszólította: Ábrahám! Ő pedig felelt: Itt vagyok. ²Isten ezt mondta: Fogd a fiadat, a te egyetlenedet, akit szeretsz, Izsákot, és menj el Mórijjá földjére, és áldozd fel ott égőáldozatul az egyik hegyen, amelyet majd megmondok neked! ³Ábrahám fölkel reggel, fölnyergelte a szamarát, maga mellé vette két szolgáját meg Izsákot, a fiát. Fát is hasogatott az áldozathoz. Azután elindult arra a helyre, amelyet az Isten mondott neki. ⁴A harmadik napon fölemelte tekintetét Ábrahám, és meglátta azt a helyet messziről. ⁵Ekkor így szólt Ábrahám a szolgálóihoz: Maradjatok itt a szamárral, én pedig a fiammal elmegyek oda, imádkozunk, és utána visszatérünk hozzátok. ⁶Fogta tehát Ábrahám az égőáldozathoz való fát, rátette a fiára, Izsákra, ő maga pedig a tüzet meg a kést vitte; így mentek ketten együtt. ⁷De Izsák megszólította apját, Ábrahámot: Apám! Ő pedig felelt: Itt vagyok, fiam. A fiú megkérdezte: Itt van a tűz meg a fa, de hol van az áldozatra való bárány? ⁸Ábrahám azt mondta: Isten majd gondoskodik az áldozatra való bárányról, fiam. Így mentek tovább ketten együtt. ⁹Amikor eljutottak arra a helyre, amelyet Isten mondott neki, oltárt épített ott Ábrahám, rárakta a fadarabokat, megkötözte a fiát, Izsákot, és föltette az oltárra a fadarabok tetejére. ¹⁰De amint kinyújtotta Ábrahám a kezét, és már fogta a kést, hogy levágja a fiát, ¹¹kiáltott neki az ÚR angyala a mennyből: Ábrahám! Ábrahám! Ő így felelt: Itt vagyok! ¹²Az angyal így szólt: Ne nyújtsd ki kezedet a fiúra, és ne bántsd őt, mert most már tudom, hogy istenfélő vagy, és nem tagadtad meg tőlem a fiadat, a te egyetlenedet. ¹³Akkor fölemelte Ábrahám a tekintetét, és meglátta, hogy ott van egy kos, szarvánál fogva fönnakadva a bozótban. Odament Ábrahám, fogta a kóst, és azt áldozta föl égőáldozatul a fia helyett. Azután így nevezte el Ábrahám azt a helyet: Az Úr gondoskodik. Ma ezt mondják: Az Úr hegyén a gondoskodás. Az Úr angyala másodszor is kiáltott Ábrahámnak a mennyből, és ezt mondta: Magamra esküszöm, így szól az Úr, és nem tagadtad meg tőlem a Te fiadat, a te egyetlenegyedet, azért gazdagon megáldalak, és úgy megsaporítom utódaidat, hogy annyian lesznek, mint az ég csillagai, vagy mint a homokszemek a tenger partján.

Kedves Testvérek, az Úr Jézus Krisztusban!

Ábrahám és Izsák története. Egyszerre híresen klasszikus és hírhedten botrányos igeszakasz ez, több pillanatkép is eszembe jut róla.

Az első. Egy lelkes fiúgyermek boldogan hallgatja bibliaórákon a történeteket, de amikor a lelkész elérkezik ehhez a történethez, a gyermek zokogni kezd, hiszen édesapjára gondol, akit ő úgy szeret.

A második. A hetvenes évek elején tizenéves kamaszként a Deák téri templom első emeleti karzatán hallgatom a neves és tiszteletreméltó igehirdetőt, aki szenvedélyesen, szinte sírva beszél arról, hogy neki, akinek a Teremtő nem adott saját gyermeket, különösen is elfogadhatatlan, hogy Isten Ábrahámtól azt kérte, áldozza fel Izsákot, az „egyetlenegy” gyermekét.

Vagy hogyan hallgatja ezt a történetet az, akinek egyetlen fiúgyermekét valóban elvette az Isten? Egy jó barátom családi tragédiája jut most eszembe. Másfél éve nyáron, itt, ebben a városban történt ez a tragédia...

Mi a célunk, amikor ezt az igeszakaszt olvassuk és hallgatjuk? Meg akarunk botránkozni, hogy ilyen furcsa iszonyatos történetek vannak a Bibliában? Mert első látásra a történet valóban felháborító, botránkoztatónak tűnik. Ha a saját (pillanatnyi) etikai értékrendünket vetítjük a textusra, akkor Isten kiszámíthatatlan kényúrnak tűnik, aki következetlen önmaga ígéretéhez és értelmetlenül kínozza éppen azt, akinek ő nagy ígéretet tett, aki „Isten barátjának” tarthatta magát.

A másik lehetőség: azon gondolkodjunk el, hogy miért került ez a történet a Bibliánkba, ha a Bibliát Isten Szentlelke ihlette? Miért választja az egyház ezt az első látásra olyan furcsa igeszakaszt böjtelő Hetvened vasárnapjának igehirdetési textusául?

Három kérdésre keressük a választ: 1. Mi jellemzi az Istenhez hűséges embert? 2. Mi jellemzi az emberhez hűséges Istent? 3. Mi az Isten és ember kapcsolatának kívánatos, ideális természete?

1. Mi jellemzi az Istenhez hűséges embert?

1. Isten az első

Mindnyájan, akik egyháztagek vagyunk és nemcsak a nagy ünnepeken, hanem például ma is, a böjtelő idején, Hetvened vasárnapján is itt ülünk a templomban, az egyházzal együtt elcsendesedünk, s kezdünk a húsvéti győzelem felé tekinteni. A magunk módján mindnyájan igyekszünk hűnek lenni Istenhez. Természetesen a Teremtővel olyan különlegesen bensőséges viszonyt sohasem érhetünk el, amelyet Ábrahám mondhatott magáénak, amikor ő – a Szentírásban is egyedülálló módon – „Isten barátja” lehetett. Ám a hívő emberek – az evangélium szavaival – mégis lehetnek Ábrahám „fiai” vagy „gyermekei”, hiszen ez a viszonyulás a szoros lelki kapcsolat kifejeződése. (Azt sem árt tudatosítanunk, hogy Ábrahám a három nagy monoteista vallásban (zsidóság, kereszténység, iszlám) egyformán a „hívók atyja”.)

Az Istenhez hűséges embert az jellemzi, hogy életében mindig és mindenekben „Isten az első”. Luther számára ezért olyan fontos az első parancsolat magyarázata: Istent teljes szívünkkel szeretni azt jelenti, hogy a mi szívünk „Istenen csüng”. Vagyis: nem vasárnapi kellék ő az életünkben, hanem minden gondolatunk és mozdulatunk motorja.

2. A megpróbáltatásokat elviseli és engedelmeskedik

A legtöbb őszinte istenkövető embert is érik megpróbáltatások, sokszor talán súlyosabbak, mint a felszínen élőket. Az úgynevezett „félelmek” *Anfechtungen* – amint ezt Luther is átélte – sokszor fájdalmas tapasztalatok, de istentapasztalatok.

Édesapám halálakor írta Balczó András: „a halál közelsége – Isten közelsége”. A megpróbáltatások idején Isten „történik” a mi életünkben. Úgy tűnik: Isten elrejtőzött, egy „fátyol” fedi el előlünk Isten arcát – Ordass Lajos mondta ezt az 1948-as ítélethirdetésekor. Ilyenkor úgy érezzük: Isten elfordult tőlünk, becsapott, rászédett bennünket, „meghalt”, talán sohasem létezett.

Ha valaki, akkor Ábrahám átértezhetette a rászédettséget. Úgy is gondolhatta, hogy valamilyen szeszélyes istenség kénye-kedve szerint játszik vele, aki hatalmas ígérését hirtelen egy annak ellentmondó, abszurd, kegyetlen követeléssel írja felül. Ábrahám lázadhatna, de mégsem ezt eszi, minden bizonnal szenved és szorong, mégis hisz Istenében és engedelmeskedik neki.

A hit is abszurditást követel. Tudunk-e életünk drámájában akár gyermeki, akár abszurd hittel mi is megkapaszkodni Istenünkben? Tudjuk-e szívből énekelni: „Bár por vagy és szeret, megvédi ügyedet ... Ő el nem hagy, Jóvolta hozzád igen nagy” (EÉ 60)?

3. Hisz a feltámadásban

A Zsidókhöz írt levél szerzője írja, hogy Ábrahám hitt a feltámadásban, s csakis ezért tudott engedelmeskedni Istennek (Zsid, 11,19). Luther még hozzáteszi: Ebben a jelenetben a Szentírás szívének lüktetéséről: az életről és a halálról van szó. Nemcsak Izsák kész meghalni, hanem Ábrahám hétszeresen is meghal, hiszen retteg a félelemtől.

A valódi halál nem a biológiai élet megszűnése, hanem maga a halálfélelem a szörnyű, valóságos halál. A halálfélelem ugyanis a lélek halála. Aki azonban legyőzte hittel a halálfélelmet, az legyőzte a halált. Ábrahám ebben a történetben meghalt és feltámadott. Talán erre mondhatta Jézus, hogy „Ábrahám, a ti atyátok ujjongott azon, hogy megláthatja az én napomat: meg is látta és örült is” (Jn 8, 56).

2. Mi jellemzi az emberhez hűséges Istent?

a. Leleményesen szerető Isten

Ha Isten teremtett bennünket, akkor mi az ő tulajdonai vagyunk, még akkor is, ha a bűneset óta elfordultunk tőle. Számos leleményes kezdeményezéssel próbál „visszaszeretni” minket, mert ő hűséges a teremtményéhez – erről szól az Ószövetség!

Legtökéletesebb leleménye a kereszt, ami által visszavásárolt bennünket, s amelyen egyszerre mutatta meg nekünk az igazságát – a bűn büntetését – és irgalmát: helyettünk a Fiát adta halálra.

Nyelvileg is kimutatható a felolvasott mózesi fejezet 16. versének *nem tagadtad meg tőlem a Te fiadat a te egyetlenegyedet, azért gazdagon megáldalak*. áthallása Pál apostolnál: „Aki tulajdon fiát nem kímélte, hanem mindnyájunkért odaadta...” (Rm 8,32)!

Kezdjük már látni, hogy itt nemcsak Ábrahámról és Izsákról, hanem a mi mennyei Atyánkról is szó van, aki odaadta, átadta nekünk az ő egyszülött Fiát, hogy nekünk szabadulásunk, gyógyulásunk és életünk legyen

b. Önmagát kiszolgáltató, „kockára tevő” Isten.

Isten az ő végtelen szeretetében kiszolgáltatója és sebezhetővé teszi önmagát, így történt ez már akkor is, amikor kockára tette az Ábrahámnak tett ígérését. „Kész-e ez az Ábrahám akkor is hinni bennem, ha az értelmetlen abszurditás maszkját veszem magamra?”

Isten itt egy nagy hívőt könnyen elveszíthetett volna. Önmaga hitelét, megbízhatóságát kockára téve „kísért”, azaz „megpróbál minket”. Isten, akit Ábrahám egykor a legjobb barátjának tartott, most – úgy tűnik – az ellensége. Ábrahám pedig nem tudja: Istentől vagy a sátántól jön-e a „kísértés”. Isten rejtőzködő Isten, Önmaga ellentétének látszatába rejtőzik, ezt látjuk Jób és Ábrahám megpróbáltatásában is.

c. Gondoskodó Isten

Ábrahám történetéből azt is megtanulhatjuk, hogy az önmagát érettünk odaadó Isten, gondoskodó Úr is egyben.

Ábrahám hite a gondviselő, gondoskodó Istenbe vetett hit. Izsák kérdésre, hogy hol van az áldozati bárány, így felelt: „**Isten majd gondoskodik az áldozatra való bárányról, fiam.**” (1Móz 22,8). Azt a helyet, ahol Ábrahám meglátta az Isten által áldozatra kínált kost, Ábrahám így nevezte el: „**Az Úr gondoskodik**” (1Móz 22,14). E kifejezés gazdagságára még visszatérünk.

3. Mi az istenkereső ember és az emberkereső Isten adekvát kapcsolata?

a. A hit és az abból fakadó cselekedet

Egy szóval válaszolhatunk: a hit. Ábrahám a hit példaképe, s a mai vasárnapi igehirdetésnek is a hitről kell szólnia. Isten a hit által fogad el minket igaznak, s nem a cselekedek révén, amelyek „érdemet” végképp nem szerezhetnek. Ez a reformátori tanítás kétségtelenül igaz, de Jakab apostol sem volt tévtanító, amint ezt Luther egy harci helyzetben mondotta.

A hit elválaszthatatlan a hitből fakadó cselekedetektől, hiszen a hit követéssel jár, krisztuskövetést eredményez. Már azzal is cselekszem, hogy elindulok a krisztuskövetés útján és ezen az úton az egyik lábamat a másik elé teszem! Így előbb-utóbb – ha a hitem igaz és tiszta, akkor – az jó gyümölcsöt terem.

A hit (h)őse Ábrahám Pálnak és Jakabnak, a lutheránusoknak és a katolikusoknak is erőt adó példakép volt egykor, és az ma is.

b. A hit útján járni: emmausi út

Végezetül tegyük fel a kérdést: mit is jelent, hogy Ábrahám a hit útján járt, vagy, ahogy Kierkegaard mondta: a hit „lovagja” volt? A Mórijjá-hegy felé vezető út – véleményem szerint - hasonlít az emmausi úthoz.

Aki a hit útján jár, annak a látása egyre inkább tisztul, mert azt Isten megtisztítja; a gondolkodása, a lelkülete egyre inkább istenszerű lesz, mert Isten lelke munkálkodik benne. Ahogyan az emmausi úton az eleinte még kétségbeesett tanítványok szeme egyre inkább megvilágosodott, a szívük egyre inkább „gerjedezett” (Károli) miközben Jézus magyarázta a róla szóló Írásokat – minden bizonnyal az Ábrahámról szóló történetet is!

A háromnapos út Ábrahám esetében hasonló tanulási folyamat lehetett. Eleinte ő is minden bizonnyal szorong, talán kétségbe is esik – a hallgatása erre enged következtetni –, de hisz, bízik és engedelmeskedik. Egyre növekvő, erősödő istentapasztalata következtében a látása is egyre élesedik, amint közeledik Mórijjá hegyéhez. Tudja, hiszi, hogy Isten majd „gondoskodik” az áldozatra való bárányról. Hisz Isten ígéreteiben, majd hisz a feltámadásban és végül meglátja Krisztus helyettes áldozatát.

c. A csoda: az átlényegülés hegye

A Mórijjá hegyén megtörténik az átlényegülés, a csoda. Az angyal mentő keze az engedelmes Izsákot kiragadja a halál veszedelméből, hogy ő is és Ábrahám is átélhessék a halálnál is erősebb halálfélelemből való feltámadás csodáját.

Különösen az egyházatyák hangsúlyozták, hogy Izsák is és a bozótban fennakadó kos is Krisztust jelképezi: ő Izsák, akit nem öltek meg, másfelől a kos, a helyettes áldozat, akit megöltek.

Ábrahám is egyre többet látott és meglátott. Joggal mondhatta Jézus, hogy **Ábrahám örült, mert „látta” az én napomat** (Jn 8,56).

Említettük, hogy Isten gondoskodik. Az 1Móz 22,14-et csak a mi fordításunk adja vissza így: „**Azután így nevezte el Ábrahám azt a helyet: Az ÚR gondoskodik. Ma ezt mondják: az ÚR hegyén a gondoskodás.**” A héber Biblia magyar fordításában ezt olvassuk: „**Az Örökkévaló lát; ahogy ma mondják: Az Örökkévaló hegyén látható lesz**”.

A Mórijjá hegyén Isten lát és láttat. Látja a hitet és megmutatja önmagát; s mintegy előképben kiábrázolja az ő megváltásának mikéntjét.

Akárcsak néhány ezer évvel később az Úr a megdicsőülés hegyén (Mt 17,1–13 par) is látott és láttatott: Péter, Jakab és János is megláthatták Mesterüket Mózes és Illés társaságában. Láthatták és hallhatták azt, amit „**szem nem látott és fül nem hallott és az ember szíve meg nem sejtett, azt készítette el Isten az őt szeretőknak**” (1Kor 2,9).

A zsidó festő, Marc Chagall „Izsák feláldozása” című festményén (1950–1955) a háttérben megjelenik a kereszthordozó Jézus. Igen, a kereszt tisztítja meg a mi sokszor homályos, vagy éppen a dolgok valóságát megfordító látásunkat. „A kereszt teológusa azt mondja, ami az igazság”.

Hiszünk-e Ábrahám hitével? Szeretjük-e Istent úgy, mint Ábrahám? Vagyunk-e, leszünk-e, lehetünk-e „Ábrahám fiai”? Elfogadjuk-e, vállaljuk-e, hogy Jézus Krisztus keresztje és Isten Lelke tisztítsa a mi szemünk látását is? Akarunk-e e csodának mi is részesei lenni?

Ha igen, nekünk is ilyen látásokban, láttatásokban lehet majd részünk!

Adja Isten, hogy így legyen!

Ámen!

Imádkozzunk!

Mennyei Atyánk!

Hálásak vagyunk, hogy felvillantottad előttünk a hit nagy történetét, minden hívő atyjának drámáját! Add, hogy nehézségekben, megpróbáltatások idején mi is tudjunk megállni és megmaradni a hitben!

Ámen!